

KURJER LITIEWSKI

W WILNIE DNIA 4. PAZDZIERNIKA V. S. ROKU 1805.

ROSSYA.

S. Petersburg V. 8. 22 Września. D. 15 o god 1 z północy, J. J. M. z swiątą swoią w dobrém zdrowiu przybył do Brześcia Litt. Z rana prezentowali się Monarsze znaczniejsi urzędnicy woyskowi i cywilni. O god. 10 Imperator Imc był na paradzie Ekaterinosławskiego półku grenad. zatém udał się na nabożeństwo do Greko-Rossyjskiego Brzeskiego Monastera.

Za naywyższym rozkazem Minister sprawiedliwości X. Łopuchin donosi: Żydowi Hirszce Szłomowiczowi, prośzącemu, ażeby sprawę o pretensye oycy iego do Sukcesorów X. Czetwertyńskiego, osądził i departament Senatu nie czekając kolei; prośba nie przyjęta: Obyw. Lucyi Tyszkiewiczowej; jeżeli bratney X. Stanisław Lubomirski nie odbiera majątku prawnie iemu należącego, może dochodzić pretensyi porządkiem w prawie ustanowionym. Szlachc. Wincent. Danowskiemu, który prosił o zwrot pieniędzy z niego zyskanych za podwyższoną cenę sprawunków, prośba nie przyjęta. Obyw. Czerykowskiemu Zambrzyckiemu, który prosił, ażeby z Witebskiego sądu Powiatt. do sądu Czerykowskiego przeniesiono sprawę iego z Obyw. Haykową, która iemu majątek odebrać miała: prośba nie przyjęta, ponieważ Haykowa podała obmowę na sąd Powiatt. Czerykowski, Ukazem zaś Senatu rozkazano wszelkie iey sprawy sądzić w Witebskim sądzie Powiat. Szlachciance Polenczowej, która prosi, ażeby sprawę iey z mężem rozpoczął i dokończył Wileński Sąd Gł. nie czekając kolei: na sądenie spraw przepisany jest porządek powszechny, do którego stosować się należy.

BRYTANIA W.

London 21 Września. Wiadomo, iż niedawno z portu Irlandzkiego Cork G. Baird wyszedł na tajemną wyprawę. Dotąd rozumieliśmy, że płynie do morza śród. gdzie zmocniony załogą Maltańską, i wsparty woyskiem G. Craigh, miał dokazywać przeciwko Francuzom w Neapolu goszczącym, alboteż naieżdzać brzegi Liguryjskie, czyli nakoniec podbić nieprzyjacielskie wyspy, Corsykę Maiorkę, Minorę. Lecz gdy od czasu dawnego niema żadney wiadomości o podróży i czynnościach G. Baird, gdy listy z Gibraltaru przychodzące nic nam nie donoszą o przybyciu iego do portu, i przejściu przez cieśninę; domyślać się zaczęto, iż nie morze śród. aniteż Włoska ziemia celem jest przedsięwzięcia iego. Dziś więc utrzymują iedni, że Baird płynie do Indyi zachod. podbić mając Martinikę, Guadalupe, których osad korsarze wielką klęskę czynić zwykli w handlu naszym; to sprawiwszy, za pomocą Adm. Cochrane i Dacres, wsparty żołnierzem wziętym z Jamaiki i wysp Antylskich, może lądować w Cubie, zabierać Portorico, inne osady Hiszpańskie, Batawskie, bez żadney od nikogo przeszkody, sam będąc na czele przewyższających sił morskich i lądowych narodu Angielskiego.

Gdyż teraz narody zprzymierzone nie mają żadney prawie potęgi morskiej w tych stronach, wyiowszy podobno kilka fregat i korwet Francuzkich; okręta zaś lin. Króla Katol. w Hawanie czyli już zostały uzbroione, nie wiemy. To pewna iż z Europy nie prędko przyjdzie odsiecz. Dziś łatwiej niż przedtym Anglicy zamykać mogą nieprzyjacielskie floty, gdy są połączone. Dawniej trzeba nam było utrzymywać eskadry pod Toulonem, Carthageną, Cadix, Ferrole; teraz iedna pod Cadix postawiona, nie tylko Adm. Villeneuve i Gravinie wyniszczyć, ale też przeszkodzi łączyć się z niemi okrętom w Toulonie, Carthagenie, i Ferrolu już gotowym, lub które napotem uzbroione będą. Podobnym sposobem ieden Cornwallis zamyka porty Brest i Rochefort. Batawska eskadra podobno w r. ter. nie pokaże się na morzu; ta którą Fran-

cuzi w Anvers budować zaczęli, nie rychło będzie gotowa.

Jakożkolwiek wyprawa do Indyi zachod. być może Anglikom pożyteczną, rzecz podobniejsza do prawdy, że Baird płynie do Indyi wschod. Ma 3 okręta lin. kilka fregat, 19 statków większych kompanii Azyatyckiej, kilkadziesiąt przewozowych, na które wzięto 7 t. żołnierza lądowego. Cały potęgi swoiey ma użyć G. na podbicie przygórka dobrej nadziei. Tu załoga Batawów nie jest nayliczniejsza, twierdze nie są niedobyte, iak doświadczenie pokazało w prz. wojnie. Jeżeli szczęście nam posłuży, z podbitego przygórka wódz nasz przeydzie do wyspy Francuzkiej. Zawoiowanie tey osady będzie trudniejsze, gdyż Adm. Linois portu strzeże, G. Decaen ma na lądzie załogę liczną i dobrze ćwiczoną. Lecz Baird zapewne otrzyma posiłek dostateczny z Bombay, Madras, Calcutta. Straciwszy tę osadę główną Francuzi, długo bronić nie będą drugiey Reunion, dawniey Bourbon. Dla nas zysk niewyrachowany. Znajdziemy wyspy napelnione bogatą zdobyczą, nam wydartą na morzach wschod. uwolnimy nasz handel od wszelkiej straty, kompanią od boiaźni, ażeby ztąd Francuzi nie zapalali nowych wojen na lądzie Indyjskim. Te względy zachęcić rząd i kompanią powinny koniecznie do dzieła.

Inna wyprawa bliższa, której świadkami wkrótce być możemy, zastanowiła dziś powszechną uwagę Anglików. Więcej 50 t. wybranego żołnierza zabieramy na okręta. Wodzem naywyższym być miał X. d' York; lecz dotąd nie jest ogłoszony; słyhać iż na radzie gabinetowej długo roztrząsano cel żeglugi, i wyznaczenie przewodnika. Zdaie się niewątpliwa, że za d. kilka wynidzie flotta pod żagle; są iednak pogłoski, że wstrzymać się kazano do czasu niezamierzonego. Jeśli tak jest, sama tylko uwaga na iesienną porę, i nieuchronne burze odmianę sprawić mogła. Powiadano, żeśmy pośpieszać mieli do Hannoveru, do Batawów, do Boulogne; teraz rozumieć zaczynamy, że port Cadix iedynym jest zamiarem chęci naszych. Wyznać trzeba, że wyprawy pożyteczniejszey i trudniejszey oraz przedsięwziąć nie może Brytania W. Tam są zamknięte główne floty Hiszpanów i Francuzów, których zabranie lub spalenie, niszcząc wskrzeszoną potęgę nieprzyjaciół, zapewniłoby Anglikom panowanie morza na wiek cały. Lecz z drugiey strony warowne są twierdze, przystęp nie tak łatwy, iak był za Elżbiety Królowey w 16 wieku, gdy Essex brał i palił Cadix. Nie licząc załogi zwyczajney, i morskiego ludu kilkadziesiąt t. w nagley potrzebie woysko Hiszpańskie z obozów S. Rocha i Buena Vista może na ratunek pośpieszyć.

Wszystko wkrótce nam objaśni wyjście spodziewane woysk na wyprawę przeznaczonych. Od Nelsona z pod Cadix czekamy niecierpliwie pierwszego doniesienia, znajdzie stojących w tym porcie nieprzyjaciół, czy liteż na morzu spotka. Calder i Collingwood dawno milczą o obrótach swoich, iakoteż Adm. Villeneuve i Gravinie. Duckworth niedawno przybyły z Jamaiki rozkaz odebrał płynąć do morza śród. i pomagać Nelsonowi. Russel z 6 okrętami lin. zawinął do Yarmouth, opuściwszy stanowisko pod Texel, zkąd Francuzkie i Batawskie woyska wyciągnęły do Niemiec. W Dover słyszano ogromne z dział strzelanie. Podobno eskadra Boulogne zamykająca i Calais, miała rozprawę z flotyllą. Słyhać, iż Kap. Owen z fregatą Immortalité wpadłszy pod lądowe batterye Francuzów, był w niebezpieczeństwie poymania; lecz o tém Admiralicya nic nie mówi. Inne fregaty nasze w odnodze Biskayskiej krążące, nie eskadrę Rochefortską Kap. Lallemand widzieć miały, lecz 9 okrętów wschod. Indyjskich. Wielka flotta kupiecka z wysp Antylskich spodziewana ieszcze nie przybyła.

Według nowych wiadomości odebranych z Bombay,

Holcar w bitwach stoczonych z Anglikami syna miał stracić. W Ceylanie nową zaczęliśmy wojnę; pierwiastkowe gonitwy dla nas były nie pomyslane; szczegółów nie ogłosiła kompania. W Chinach rosną niezgody domowe; rokoszanie w kilku bitwach porazili wojsko rządowe.

Donieśliśmy dawniej, że Murzyni na wyspie Hayti konstytucyą napisali dla siebie; wiadome są niektóre części tego dzieła; dziś osnowę zupełną kładniemy. My Christophe, Clervaux, Vernet, Gabart, Petion, Geffard, Toussaint, Brave, Raphael, Romain, Lalondrie, Capois, Magny, Daut, Conge, Magloire, Ambroise, Yayou, Jean, Louis, François, Gerin, Moreau, Fervu, Bavelais, Martiel, Besse, imieniem naszym i całego ludu Hayti, który nas prawnie postanowił wiernych reprezentantów i tłumaczy woli swojej; w obecności Boga, przed którego obliczem ludzie są równi; który całą ziemię okrył wszelkiem stworzenia rodzajem, obiawiał chwałę i wszechmocność swoją; pod okiem całej natury, która dotąd Murzynów niesprawiedliwie i długo miała za wydziedziczone dzieci; oświadczamy: że ta konstytucya w całym ogóle, wyrazem jest wolnym, niewymuszonym, nieodmiennym serc naszych, chęci powszechney wszystkich ziomków. Oddajemy tę Konstytucyą do potwierdzenia J. J. M. Jakóba Dessalines zbawcy naszego, ażeby wykonywać ją rozkazał.

Wstępne warunki. 1. Lud osiadły na wyspie dawniej S. Domingo, jest narodem wolnym, panującym, niepodległym nikomu w świecie, pod imieniem Cesarstwa Hayti. 2. Niewola na zawsze zniesiona. 3. Obywatele wszyscy są bracia, równi przed obliczem prawa; nie mają u nich miejsca tytuły, prerogatywy, przywileje żadne, wyiwszy nabyte pracą i zasługą w obronie i utrzymaniu wolności i niepodległości. 4. Prawo jednakie dla wszystkich, gdy karze, ochrania, i nadgradza. 5. Prawo nie pisze się na przypadki już przeszłe. 6. Własność jest święta; ten gwałciciel surowie ma być karany. 7. Traci się dostojność obywatela; przez emigracyą, przyjęty indygenat za granicą, poniesienie kary cielesney wyrokiem sądowym. W pierwszym przypadku kara śmierci, konfiskata majątku. 8. Zawiesza się sprawowanie obywatelskiej powinności przez nieopłacone długi i bankructwo. 9. Nie godzien obywatelstwa Hayti, kto nie jest dobrym oycem, synem, małżonkiem, a mianowicie dobrym żołnierzem. 10. Nie mogą oycowie i matki wydziedziczać swoje dzieci. 11. Obywatel mieć koniecznie powinien iakie rzemiosło. 12. Zaden biały, narodu żadnego, nie może stawać na tej ziemi pod imieniem pana i właściciela, i żadney u nas własności nie powinien nabywać. 13. To się nie rozumie o białych niewiastach od rządu indygenatem obdarzonych, i o ich potomstwie dzisiejszym i przyszłym; iakoteż o Polakach i Niemcach do obywatelstwa przyjętych. 14. Obywatele Hayti odtąd kolorem rozróżniać się nie powinni; wszyscy ogólnie nazywać się będą ludem Czarnym.

O Monarchii. 15. Państwo Hayti jedno jest i nierozdzielne. Kraj dzieli się na 6 dywizyi wojskowych. 16. W każdej dywizyi kommanderuje G. dywizyjny. 17. Ci G. nie podlegają jeden drugiemu; donoszą o wszystkiem panującemu, lub G. en chef, którego wyznaczy Monarcha. 18. Należą do państwa wyspy: Samana, Tortue, Gonaives, Cayemites, Saone, Vache, i inne przyległe.

O Rządzie. 19. Rząd w Hayti oddany jest pierwszemu urzędnikowi, który bierze tytuł Imperatora i najwyższego wodza armii. 20. Takim lud uznaje Jakóba Dessalines, mściciela i zbawcę ziomków; iemu i małżonce służy tytuł Majestatu. 21. Osoby ich święte i nienaruszone. 22. Narod wyznaczy dla Monarchini dochód roczny, który odbierać ma gdy wdową zostanie. 23. Korona jest elekcyjna nie dziedziczna. 24. Narod wyznaczy dochód roczny dzieciom od panującego za własne uznaniem. 25. Synowie jego powinni służyć stopniami na wzór innych obywatelów, z tą różnicą tylko, że ich służba w 4 pólbrzygadzach liczyć się ma od d. ich urodzenia. 26. Monarcha wyznacza następcę według woli przed i po śmierci swojej. 27. Wyznaczonemu następcy za życia, narod daje opatrzenie przyzwoite od momentu wstąpienia na tron. 28. Monarcha i następcy jego nigdy nie mogą mieć gwardyi honorowej, i pod innem nazwiskiem. 29. Monarcha odstępujący tych prawideł, stanie się buntownikiem przeciw społeczności. Wtenczas Konsyliarze stanu zgromadzeni złożą go z tronu, i wybiorą z grona swojego następcę najgodniejszego; który gdyby się sprzeciwił wykonaniu prawa w tej mierze; Generałowie Stanu Konsyliarze uczynią odzew do ludu i armii, które onym natychmiast wszelką pomoc ofiarują do utrzymania

wolności. 30. Monarcha pisze, pieczętuje, ogłasza prawa, wybiera, oddała Ministrów, G. en chef armii, Konsyliarzy stanu, Generałów, innych urzędników, lądowych, morskich, Administratorów, i sędziów. 31. Monarcha wybiera podatek, szafuje skarbem, bić każe monetę, 32. Zawiera pokój, zapowiada wojnę, utrzymuje związki polityczne, pisze traktaty. 33. Postrzega bezpieczeństwa wewnątrz, opatruje obronę kraiu, rozrządza morską, i lądową potęgą. 34. Gdy odkryje się spisek przeciw konstytucyi lub osobie Monarchy, ten każe poymać i do sądu oddać sprawców. 35. Ma prawo darować lub zmniejszyć karę winowaycom. 36. Nie może podbijać cudzych krajów, mieszać spokojność i rząd obcych osad. 37. Akta publiczne zaczynają się mają od tych słów: Imperator Hayti; kommandant najwyższy armii, z łaski Bożej, przez konstytucyą narodu.

O Radzie stanu. 38. Generałowie dywizyi i brygady mocą prawa są członkami tej rady, która z nich składa się iedynie.

O Ministrach. 39. Będzie 2 Ministrów, i Sekretarz Stanu. Z Ministrów i zarządzać ma departamentem skarbowych i wewnętrznym, z woijnym i morskim.

O Trybunatach. 40. Niezgwałcone jest prawo każdego obywatela, ażeby mógł być sądzonym przez arbitrow obranych dobrowolnie, których wyroki są nieodzowne. 41. W każdej gromadzie ma być Sędzia pokoju, do którego należą sprawy nie przenoszące 100 dollarów. Jeżeli tu strony zgodzić się nie mogą, wolno im udać się do sądów powiatowych. 42. Będzie 6 Trybunałów w S. Marc, Port au Prince, Cayes, Anse a Veaux, Port de Paix, Leogane. Monarcha przepisze porządek sądowy, liczbę sędziów, władzę, obowiązki, obręb 6 iurydykcyi; do nich należą sprawy cywilne. 43. Sąd przestępstw wojskowych należy do trybunałów udzielnych. 44. Będą zrobione przepisy na tranzakcyę narodowe, dla urzędników cywilnych, i inne porządkowe.

O Religii. 45. Prawo nie uznaje religii żadney panująca. 46. Wszelkie obrządki będą cierpiane w kraiu. 47. Narod opłacać nie będzie żadnych kościołów, ani też sług ołtarza.

Rozrządzenia ogólne. 48. Występek narodu zdraźnego, marnotrawstwo skarbu przez Ministrów i Generałów, sądzić będzie trybunał oddzielny, przez Monarchę wyznaczony i opisany. 49. Dóm obywatela jest schronieniem nienaruszonym każdemu. 50. Dawna własność Francuzów, należy teraz do narodu naszego. 51. Kto z czarnych kupił własność u Francuza, i część tylko umówionej ceny zapłacił, resztę wnieść powinien do skarbu. 52. Małżeństwo jest dzieło cywilne od rządu upoważnione. Prawo każdemu dozwala rozwodu w przypadkach opisanych. 53. Szczerłość i rzetelność ściśle mają być zachowane w interessach handlowych. 54. Ustanowione będą święta narodowe na obchod niepodległości narodowej, d. narodzenia Imperatora i małżonki jego. Podobne uroczystości obchodzić mamy na uwielbienie rolnictwa, i pamiątkę ustanowienia konstytucyi. 55. Za pierwszém z arm. uderzeniem na trwogę, wszystkie miasta znikną w narodzie a lud zbrojny powstanie.

Niżej podpisani ten zbiór krótki umowy towarzyskiej, praw świętych człowieka, powinności obywatela, oddajemy pod straż urzędników, ojców, matek, obywatelów, armii. Polecamy to dzieło następcom naszym, przyiaciom wolności i ludzi we wszystkich narodach, iako dowod iasny opieki Boskiej nad nami, który w kolei odwiecznych wyroków swoich dał nam sposobność skruszenia kaydan, a po odzyskaney wolności zostania narodem oświeconym, polerownym, i niepodległym.

Te ustawy potwierdził panujący iak następuie. My Jakób Dessalines z Bożej łaski przez konstytucyą państwa Imperator Hayti i najwyższy kommandant armii, przeczytawszy tę konstytucyą, przyjmujemy i potwierdzamy, rozkazując ażeby natychmiast wykonywaną być zaczęła w całej Monarchii; przysięgamy ją utrzymywać i w całości dochować, dopóki żyć będziemy. Dan w pałacu Imperatorskim Dessalines 20 maja 1805. r. z niepodległości Hayti, panowania zaś naszego r. 1.

TURCYA

Belgrad 16 Września. Wysłany do Constantinopola deputat Xirkowicz powrócił do Serwianów Nie wiemy dokładnie, iakie ziomkom swoim nadania wyjednał. Słychać, iż miasto nasze Baszy odtąd mieć nie będzie, lecz pod innem nazwiskiem urzędnika od Porty wyznaczonego; załoga twierdzy składać się powinna z 500 Chrzescian

pod zwierzchnictwem rodaka. Serwianie obowiązani do zamierzonego czasu własnym nakładem utrzymywać teraz będących u nas Kersylianów i Jańczarów. Chciał Czerni, ażeby natychmiast ustąpili z murów, i mieszkali w prowincyi; ale Turcy za rzecz niebezpieczną i wstydliwą poczytali oddać się na łaskę zawziętym i nienawistnym Chrześcianom. Ugoda więc podziśdzięń skutku nie bierze. Z drugiej strony Hafes Basza Nissy nie chce odstąpić wielkorządów Belgradu niedawno iemu ofiarowanych. Stał z wojskiem na granicach Serwii. Czerni wstępu zabronił; nawet Jańczarowie Chrześcianom pomoc ofiarowali przeciw nieprzyjacielowi spólnemu; za którą podziękowali Chrześcianie, Turkom niedowierzając. Słowem nikt nie słucha rozkazów Selima 3. każdy chce panować i udzielnosci pożąda. Hafes miał uderzyć na Serwianów, i 200 trupem położył. Bośniacy są obojętni, czekając podobno, która strona zwycięży. Czerni nadzwyczajnie jest surowy; przestępców każe prowadzić do siebie; tu wyznaczony sędzia daje wyrok śmierci; który najczęściej własną ręką, zwykły naczelnik wykonywać. Tak niedawno pozabijał z pistoletu Serwianów kilku, którzy Turków poymanych życiem darowawszy wolno puścili.

Belgrad 21 września. Hafes Basza Nisy mając 10 t. zbrojnego ludu wtargnął do Serwii; lecz pod Prozorowcami od Chrześcian zwyciężony, stracił 1200 zabitych, 2 t. ranionych; resztę rozproszono; działa, oręż, oboz cały poszedł na rabunek. Między poległymi 2 jest wyższych urzędników. Znalezione w namiotach niewiasty Tureckie, we wszystko opatrzone, z dziećmi ich do domów Czerni pod strażą odesłał. Według brzmienia Sułtańskiego przywileju, który niedawno przywiozł Xirkowicz, mieszkańcy będą w Belgradzie wyznaczeni od Porty, Kommissarz rządowy i celnik, mając przy sobie kilkadziesiąt żołnierzy Tureckich. Selim 3 miał oświadczyć Ministrom swoim najwyższą niechęć, iż niewiernie donosili iemu o zdarzeniach zasłych w Serwii, nic nie mówiąc, że gwałt i ucisk Beiów zrodził powstanie ludu Chrzesciańskiego. To samo donosił Hafes Basza Nissy. Lecz Sułtan w przywileju uroczystym nazywa Serwianów wiernym poddaństwem, nadał im żądane swobody, i zupełną wolność sprawowania publicznie obrządków religii. Dziś wiadomość mamy, że 2 urzędnicy przez Portę do miasta naszego wysłani, już są niedaleko, a Jańczarowie i Kersylianie gotują się nas opuścić; widząc że dłuższy upor zgubę im przyspieszyć może. Czerni zaś wojsko zgromadza przeciwko Baszy Nissy, i jeśliby snadź zamysłał wtargnąć raz jeszcze do Serwii. Sam przebiega nieustannie prowincyą, chcąc być obecnym na wszystkich miejscach.

A U S T R Y A .

Wiedeń 24 września. Arcy X. Rudolf obrany niedawno Koadjutorem bogatego Arcy B. w Ołomuńcu, wykonał zwykłą przysięgę wierności Cesarzowi, przed wyznaczonym do tego obrządku od Monarchy Kommissarzem W. Marszałkiem X. Stahremberg, przy świadectwie Wice Kanclerza Gr. Cobenzl. Zatem udał się do Kremsier odwiedzając Kardynała Arcy B. swojego Koadjuta.

Cesarz z małą bardzo swiątą wyjechał do armii Szwabskiej i Bawarskiej. Niknie pokoiu nadzieia. Wkroczyły do stolicy regimenty graniczne Siedmiogrodzkie; zastępując miejsce regularnych, które wystąpiły w pole, i wkrótce na wzór regularnych mają być urządzone. Ambassador Francuzki dotąd bawi u nas. Feld Marszałek i kommandant niższej Austrii X. Ferd. Wurtembergski powrócił z Petersburga. Przysłany od Elektora Bawarskiego G. Nogarola tu się znajduje, lecz podobno żadney odmiany sprawić nie mógł w układach politycznych dworu naszego. Franciszek 2 znajduje się już nie ma na Seymie Węgierskim, zagaiac będzie obrady Arcy X. Józef Palatinus, i Stany Królestwa namówi bez wątpienia, ażeby wielkie wojsko rezerwą zwane wystawiły na obronę Monarchii.

Do Wenecyi spodziewane jest wkrótce przybycie wojsk posiłkowych w znaczney liczbie. Z naszej strony całą potęgę Monarchii ruszono w pole. Nad brzegami rzeki Adige gdy się gromadzić zaczęły wojska Austriackie i Francuzkie, nie obeszło się bez zwady; żołnierze jedni do drugich ognia dawali; wielu jest ranionych. Lecz ponieważ nie wybiła jeszcze godzina, którą rządzący przeznaczili do zaczęcia nieprzyjaznych kroków, wdała się starszyzna, strzelać przestano, kłótnie zagodzono. Jeżeli ma być zagaioną kampania, stanie się to podobno, gdy Arcy X. Karol do granic przyjedzie. Słychać, iż

nowe warunki podane są do ugody, które roztrząsali długo razem Posłowie, Pruski, i Francuzki z Ministrem Cobenzl; ale podobno przyjęte nie były; mieliśmy jednak acz krótką nadzieję zachowania pokoju, gdyż do G. Mack i Arcy X. Ferdynanda rozkaz posłano, ażeby wojska pośpieszające do brzegów Renu wstrzymali.

Arcy, X. Jan bawi w Tyrolu oglądając pilnie koszar, szpitale wojskowe, magazyny, góry i wąwozy, ważniejsze stanowiska; między innymi był na górze Ortler, 200 stopami tylko niższej od Montblanc. Do Wenecyi sprowadzono wszystkie półki Austriackie z Cattaro, Zaira, innych miast, twierdz i portów Albanii i Dalmacyi dawniej Weneckiej; miejsce ustępujących zajmują żołnierze posiłkowi. Graf Lodron Laterano mający znaczne dobra w Tyrolu Włoskim dał znakomity dowód gorliwości Cesarzowi, ofiarując dobrowolny zaciąg własnym kosztem z t. Tyrolskich ochotników z poddaństwa swego.

H I S Z P A N I A .

Madрид 9 Września. Adm. Gravina złożył niedawno kommandę najwyższą floty Hiszpańskiej; lecz wkrótce nastąpiła odmiana. Grandellana oddał się ze służby, Gravina powrócił do niej, i stanął na czele okrętów Królewskich dziś będących w Cadix. Nie mamy dotąd wiadomości, co w tym porcie czynią lub zamyslaią wodzowie zprzymierzeni; nawet niewiadomo, czyli w tej stronie krążą Anglicy, i w jakiej liczbie.

R Z E S Z A N I E M I E C K A .

Berlin 28 Września. Wczora Król przybył z Charlottenburga do tej stolicy z Ministrem Hardenberg, z którym Marsz. Duroc częste rozmowy miewa. Tabakierę G. Austriackiemu Meerveldt ofiarowaną oszacowano 3500 talarów. Słychać że nasz Monarcha z drugim wkrótce widzieć się będzie; na którym miejscu niewiadomo. Przygotowania obronne idą zawsze z pośpiechem; dwór postanowił ścisłą obojętność zachować, jeżeli się zapali w Europie lądowa wojna. X. Hohenlohe wyznaczony kommandantem armii zgromadzającej się w Prussach połudn. G. Ruchel w Prussach wschod. G. Kalkreuth w Pomeranii. Feld Marsz. Moellendorff stanie na czele rezerwy w Szląsku. Chodzi po rękę lista regimentów konnych, pieszych, artylleryi, z których każda armia ma być złożoną. Wszystkie są opatrzone w konie, działa, lazarety, piekarnie obozowe.

Ratisbona 25 Września. Dziś Elektor Arcy Kanclerz podał Seymowi notę przyslaną od posła Bacher, w której donosi; że dywizya wojsk Francuzkich z Hannoveru, okolicznościami ter. zagnoną, przez kraje Rzeszy Niemieckiej do celu zamierzonego ciągnąć musi. Wiadomo, że w tych d. pod Frankfortem stanąć miała. Elektor Bawarski w dzierzawach Frankońskich zgromadził 25 t. żołnierza swego. Słychać, że do tego cyrkułu wkrótce przybyć mają wojska Francuzkie. Król Pruski Maximilianowi miał ustąpić zamek swój w Anspach, do którego z Wurtzburga sprzęty kosztowniejsze przewożą. Twierdzę Hameln w kraju Hannovera G. Barbou naprawia bardzo spieszenie, iakby się obawiał nieprzyjacielskiej napaści. Około miasta na 3 t. sążni leżące domy i ogrody znieść kazano dla rozszerzenia fortyfikacyi. W stolicy Hannoverze założę 2 t. liczącą postawiono. Cofnęły się półki Francuzkie od brzegów Elby. Jest pogłoska, że na tej rzece pokażą się wkrótce wojska i floty Angielskie.

Manheim 25 Września. Elektor Badeński przybył do nas z całą familią, i 5 t. żołnierza swego. Nie tajno, iak wysoce poważa i szacuje tego Pana rządca Francyi. Dowodem tego nowym będzie pozwolona miastu naszemu obojętność. Nie chcemy wierzyć powieści, iż Austriackie wojska do kraju Grisonów wkroczyły; ani drugiey, że Francuzi Ren puzeszedszy, osadzili Knubis, i kilka ważniejszych stanowisk w Cyrkule Szwabskim; ani nawet trzeciej, że kroki nieprzyjacielskie nad rzeką Adige już są zaczęte. Wszystko to jednak rychło stać się może, jeśli ugoda nie nastąpi prędko i pożądana. Inni mówią, iż Austriacy miasto Schaffhausen opanowali, w którym zdarzeniu była utarczka między Cesarzem i Szwajcarskim żołnierzem; to pewna, iż przed kilku d. Austriacy z Tyrolu do Szwabii wchodzący ciągnęli o mil 4 od pomienionego miasta.

Munich 22 Września. Wczora wieczorem Cesarz Franciszek 2 przybył do naszej stolicy; dziś rano pośpieszył do Landsberg na Lech rzekę, gdzie ma spotkać

Monarchę Arcy X. Ferdynand; ztąd droga do Memmingen; tam jest główna kwatera armii Austriackiej; tam jutro w obecności Cesarza odprawić się ma wielka rada wojenna. Przed 2 d. regimenta wszystkie niespodziany rozkaz odebrały zatrzymać się na miejscu; zastanowiły się wnet wszystkie; lecz po upłynionych 48 godz. nowe przyszło zalecenie, ażeby dalej ciągnęły; co wnet nastąpiło. Obywatelom Bawarskim i Szwabskim surowie przykazano iść od G. Austriackich, ażeby bankocefle Wiedeńskie i monety zdawkową przyjmowali w całości bez żadnego potrącenia; wiele ich zostanie w kraju naszym, gdyż armia G. Mack nie prowadzi z sobą magazynów żywnych, i wszystkie potrzeby opłaca gotowizną.

Memmingen 22 Września. D. 10 dywizya wojsk Bawarskich ostrzeżona o zbliżeniu się Austriaków, ustąpiła ztąd wcześniej do Frankonii. D. 19 wkroczył do miasta naszego pierwszy G. Klenau na czele 18 t. żołnierza; za nim inne wojska nastąpiły. Półkownik Inżynierów Dedowich oglądał twierdze nasze, które naprawione być mają. Dziś mamy tu G. Mack i główną kwaterę.

FRANCYA.

Paryż 24. Września. Wojna jest nieuchronna i bliska; straciliśmy nadzieję pokoju. Austriacy do Bawarii i Szwabii wtargnęli, zajmując kraje Rzeskich XX. których pisma nasze zprzymierzeńcami Francuzkami nazywają. Rząd nasz dotąd milczał; dziś przemawia do narodu. D. 20 rano Gwardya pałac Senatu otoczyła pod komendą W. Koniuszego G. Caulaincourt. O południu Napoleon z S. Cloud przybył do szkoły rycerskiej przy odgłosie armat; w bramie witany od Prefekta departamentu Sequany mową, z rąk jego przyjął klucze Paryża. Ztąd gdy ruszał do Senatu, opasany dworem, gwardyą Francuzką, Włoską, i wyborem gendarmów, grała znowu artyllerya. Przed pałacem inwalidów stały uszykowane inne wojska. Z Napoleonem w karecie iechali bracia jego Józef, i Ludwik; w innych pojazdach Arcy Kanclerz Cambacerés, Ministrowie, Stanu Konsyliarze; Marsz. Monecy konno; z armat ognia nieustannie dawano. Tłumy ludu nieprzeliczone okrzykiem radośnym powietrze napełniały. Przed bramą pałacu spotykało 24 Senatorów.

Tu się skończył obrządek publiczny; nastąpiła tajna i walna rada; o której to tylko wiemy podziśdzień, że Talleyrand Minister zagran. inter. czytał długie pismo, w którym odmalowawszy stan dzisiejszy całej Europy, chęci i zamysły wszystkich Mocarstw, wyraźnie przełożył narodowi Francuzkiemu konieczną potrzebę wzięcia się do broni dla utrzymania własnej sławy, ocalenia honoru, zbawienia zprzymierzeńców uciśnionych. To pismo uwagi godne dla nas, wkrótce ma być ogłoszone wraz z wyrokiem Senatu. O god. 4 z południa Napoleon powrócił do S. Cloud; dziś, iak słyhać, wiejeżdża z małżonką do Strasburga. Już dawno wiemy, że do tego miasta wiele regimentów przybyło, innemi napełnia się Alsacya, które od Oceanu przybywają. Po przeysciu za Ren armii wielkiej Augereau zgromadzi rezerwę.

Mówmy cokolwiek o przygotowaniach naszych do przyszłej wojny. Od 9 r. wolności wybierał Napoleon corocznie 30 t. młodzieńców na dopełnienie półków; drugie 30 zapisanych w rezerwie zostawało. D. 19 wszystkim bez wyłączenia rezerwowym od onego czasu podziśdzień, do chorągwi pośpieszać kazano. Nie dość na tém. D. 20 Marsz Berthier pisał do Napoleona, radząc ażeby pozwolił starym rycerzom już od służby uwolnionym, do niej powracać, i młodszym do boju przewodniczyć. Zezwolił na wszystko niemieszkając Napoleon, iak uczynił przed zagaieniem kampanii r. 1800. Wszyscy Unterofficerowie i żołnierze uwolnieni od służby, do niej powrócą w dawnym stopniu; nie bronno im będzie wybierać, w iakim półku zostać pragną; czas nowej służby ograniczą sami; oyczyzna w mundury, broń, i wszelkie potrzeby każdego opatrzy.

Naostatek dopełniając gotowość naszą do wojny, co Francuzom rewolucyjne czasy zdaie się przypominać, Minister wewnętrzny Champagny przełożył Napoleonowi na piśmie: iż armia jest częścią tylko małą siły zbrojnej narodu, który w ter. okolicznościach cały powstać powinien ku własnej obronie. Zatem zwołać trzeba gwardye narodowe do chorągwi, urządzić doskonalszym niż był rewolucyjny sposobem, wyznaczyć biegłą i wierną starszyznę. Tym sposobem całe wojsko regularne iść może za granicę, i walczyć przeciwko nieprzyjaciółom

postronnym; gwardye zostaną w kraju, osadzą miasta i twierdze, porty i nadbrzeża morskie, utrzymają spokojność domową. Ta rzecz wprzód nieco roztrząsana w radzie stanu, przez Konsyliarzów przełożona Napoleonowi, zyskała u niego pochwałę. Minister wojenny Chirurgów i lekarzów wielu w czasie spokojnym od służby uwolnionych, znowu przyiósł do niej, i do obozów przesłał. Austriacki Ambassador Cobenzl ieszcze bawi u nas. Józef Buonaparte ma wyjechać do Strasburga.

BATAWSKA RP.

Haga 28 Września. Minister morski Verhuel powróciwszy do nas niedawno z Amsterdamu i Helder, gdzie przysposobił wszystko rozkazał do obrony kraju naszego od najeżdów przewidzianych, wczora wyjechał znowu do brzegów Mozy i do Hollandyi połudn. chcąc widzieć w iakim stanie są miejsca nieprzyjacielskiem lądowaniem zagrożone. Naywiększą jednak ma troskliwość o los Amsterdamu; to miasto oblężonem ogłoszono; wszystko tu się dzieje, iak zwyczaj każe podczas oblężenia; dawne twierdze naprawia, stawia nowe Półkownik Inżynierów Kraienhoff. Załogę znacznie zmocniono; między innemi tu sprowadzono regiment pieszy X. Saxe Gotha na żołdzie Batawskim będący, i 3 kompanie kanonierów, które dotąd w Leyden stały. Liczba wojsk Francuzkich powiększa się codziennie w kraju naszym; coraz nowe gromady z Belgium przychodzące widzimy, naybardziej ludu nowozaciężnego; ten z starym żołnierzem pomieszany, odziany, cokolwiek przeciwczony, postać czyni wojska słusznego. Wszystkie zaś regimenta wyciągają do morskich nadbrzeżów i portów.

Gdy takie wyprawy obronne czyniemy, rozumieć nie trzeba, żebyśmy pewni byli najeżdów. Owszem urzędowe pisma nasze usiłują zaspokoić obywatelską z tej strony troskliwość. Według ich mniemania, Anglicy ogromną potęgę morską i lądową zgromadziwszy w Dunnes i drugich portach od wschodu, zdaia się grozić Hannoverowi, Batawom, Francuzom, Hiszpanom, morzu śród. i Włochom. Wszystko mogą przedsięwziąć; lecz kraj Batawski obawiać się ich nie powinien. Upłynęła dla nieprzyjaciół piękniejsza roku pora, zaczęły się niepogody i burze iesienne; lądowanie jeżeli nie jest dziś niepodobne, przynajmniej będzie trudne. Brzegi nasze są opatrzone żołnierzem i batteryami, zamknięte porty. Brunne w obozie S. Omer zawsze czuwa nad nami, w krótkiej chwili gotów pośpieszyć z odsieczą. Umysły obywatelów zjednoczone i zgodne; wszyscy do rządu nowego okazują przywiązanie.

Słyhać iż dwór Wiedeński zapytał się miał XX. Rzeskich, do której strony wiazać się zechcą, ieśliby zapaliła się wojna lądowa. Austriacy nie mają zagaiać kampanii w Cyrkule Szwabskim i we Włoszech, przed odebraniem posiłków spodziewanych. Jeżeli Szwajcarom obojętni zostać pozwolą strony spór wiodące, Sejm 19 Cantonów powierzy byłemu Landammanowi d' Affry albotecz Wattewyl naywyższą komendę wojsk regularnych i milicyi zgromadzonej na zastonę własnych granic. Dywizye wojsk Hannoverkich stanęły w Hanau. Armii Batawsko Francuzkiej ostatnia kolumna do Moguncyi przybyła; pierwsze ciągnęły do Spiry i powracać musiały. D. 22 rano G. Boudet na czele swojej przeszedł na prawy brzeg Renu i rozłożył się w Weilbach. Nazajutrz nastąpił Grouchy z 8 t. po nim drudzy wodzowie; pośpieszają zaś wszyscy przez Hoechst, Frankfort, Seligenstadt, &c. zapewne dla złączenia się z Marsz. Bernadotte. Mówić zaczęto o przymierzu zawartem między Francją i Bawaryą. Batawowie postawieni załogą w Moguncyi. Do XX. Rzeskich na prawym brzegu Renu mających dzierżawy posłany G. Vignolles z rekwizycją o furazę, zboże, wozy. Koni wiele Francuzi tamże zakupują. Według niepewnej powieści, Bernadotte, Marmont, i wodzowie z Boulogne przybywający, prowadzą ogółem 130 t. żołnierza.

WŁOCHY

Mantua 12 Września. Wice Król Eugeniusz przybył do twierdzy naszej; załogę powiększono 3 regimentami iazdy, 8 kompaniami kanonierów. Wódz armii naywyższy Massena z głównej kwatery, którą założył w Villafrańca, przyjechał do nas wczora, dziś oglądał fortyfikacje, i wnet pośpieszył do Valeggio, dokąd przenieść rozkazał kwaterę.